

Fakfeløgini hava víst eina demokratiska og ábyrgdarfulla framferð

-yvir fyri teirra egnu limum, landsins stýri og øllum samfelagnum segði Hans Pauli Strøm í 1. mai dagsrøðu síni týsdagin.

1. mai er altjóða arbeiðadagurin og lat okkum tí fyrst líta út um eingjargarðar.

Heimurin allur fer altíð at minnst tað tíðarskeið, ið runnið er, frá síðsta summri til hesa vársins tíð, tá fólksins stríð við um skolaði afturhalds- og trældómsskipanir burtur, og læt upp nýggjar leiðir, sum áður bert høvdu livað í teim heitastu dreytum.

Vit hava sæð myndir, ið hava brenst seg fastar í minni okkara, frá stríðnum, ið leikaði á, og frá gríggandi sigurslætum — sum nýggjarsveitsluna við tann rapaða múrin í Berlin — ella tá vit aftur sóu Dubcek, hann sum teir í 21. ár høvdu bundið niður í tög og gloymsku, aftur trina fram sum tjóðarinnar fremsti maður — ella tá ið vit sóu hann, sum hóast innstingur í fongslí harðræðisins í eina trídingsöld, livdi í fólksins hjørtum, á teirra vörum og íblásti teirra stríð, og nú kundi ganga út gjøgnum fongulsdyrnar og aftur í fólksins tæna — Nelson Mandela.

Henda tíðin hevur lært okkum, at ongin yvirmakt, ið noktar fólkinum tess grundleggjandi demokratiska leiklut í landsins stýri, er so stór ella so rá, at hon ikki í síðsta enda má dvina.

Vit kunnu eisini froast yvir stórbroytingarnar í altjóða víðurskiftinum, at vend er komið í víðurskiftini tjóðanna millum, frá djúpasta misáliti, haturfullum mótskríð og höttandi vápnaskramblan, til nýggjar royndir at loysa egin og felags vandamál, í álitisfullari samvirkan til frið og felags frambrøð fyri heimsins fólki.

Men hvussu hevur roynst her heima hjá okkum sjálvum? Harmiligt er at sanna, at fyri fjøldina av fólki í hesum landi hevur farna tíðarskeið mest verið líkt eini skaðtíð.

Á jóansøku í fjør settist eitt afturhaldsstýri, sum vit aldrin hava sæð mának

til, við ræðið í Tinganesi. Og longu eina viku seinni settu teir eitt skammiligt eyðkennismerki á so nevnda upprættingarpolitikk teirra, tá teir — við afturvirkandi kraft — lögdu 200 milj. kr. á løntakarafjældina at bera, heilt niður í tær minstu inntøkur. Og aftur seinni lögdu stein oman á byrðu.

Beint ímóti tí, teir høvdu lovað, beint ímóti tí, teir vóru valdir uppá, lögdu teir sum sannir orðloysingar at skræðla av livikorum hjá løntakarafjældini: uttan ávaringingu vit tungar eyka-skattir, tann stuðul, ið var til barnafamiljurnar, var ríptur undan okkum, tann sáttmálafesta verjan móti dýrtíð varð strokin, tað sverð, sum fakfeløg hava til ta seinastu verjuna, verkfalsrætturin, skuldi nærum gerast brotsverk við arbeiðsrættinum, týðandi samfelagsstovnar vóru skornir niður við harðari hond, fólkskúli, heilsurekt, arbeiðseftirlit og almennaverk; arbeiði vóru steðgað yvir ein kamb, arbeiðspláss vóru afturlatin og fólk koyrd til hús.

Tilsamans so ógvissligar atgerðir, at tað aldrin kann kallast »sarpipolitikkur«, heldur húsangangspolitikkur. Tær lemjandi avleiðingarnar kenna vit øll og ikki er neyðugt at pensla tær út í fleiri orð.

Jú, men teir siga at alt hetta er neyðugt. Teir siga enná at hetta er gott fyri okkum. Ja, sjálvur figgarmálaráðharrin sigur við stórar yvirskrift í Dagblaðnum: »Vit minka um byrðarnar hjá fólkinum!« — Álvaratos, er hetta fyrri at gera gjøldur burtur úr okkum, ella er tað bara raplað onkustaðni?

Vit vita øll, at støðan í landinum, í okkara búskapi og í tí vinnu, sum skal bera alt samfelag okkara, er púra gallin. At tað hevur verið ein samlað nýtsla og eitt virksemi, sum tað í stóran mun ikki

hevur verið veruligt grundarlag fyri í tí tilfeingi, sum tað føroyska samfelagið ræður yvir. Vit hava varnast, at hetta mátti bresta onkustaðni. M.a. tí vit hava havt eitt vinnuliv, sum fyri at fáa sínar lögur at bera seg, eftir síni kapitalistisku náttúru hevur aftur investerað, og investerað, við stóðugt meira ørligum upphæddum, í eitt kapitalapparat í framleiðslu, handils- og tænaðstovnum, sum er heilt vilt í mun til tað fólk, ið her býr, og tað tilfeingi, ið er at troyta. Harafturat ein gongd, tað almenna enná hevur hildið uppi og sett skorðu eftir skorðu undir.

Vit eru heilt greið yvir, at neyðugt er at venda hesi gongd, sum vit eisini eru partur í, og at eisini vit sum arbeiðsfólk og løntakarar mugu leggja rygg til. Men tað er forkastiligt — og tað er tað vit venda okkum ímóti — at allar byrðar verða lagdar á einar herðar, á arbeiðara- og løntakarafjældina, og har sum tað hjá hvørjum einstøkum er minst av at taka, og tað á ein so skilaleysan og ótespiligan hátt, heilt út haðar at breyðið verður tikið úr muninum á nógvum. Í mongum heimi er sera beiskligt í dag.

Hinvegin vita vit jú øll, at pengafólkið, ið eigur eina høvuðsábyrgd av tí, ið fram er farið, er friðað, hóast tað ríkiliga hevur gjørt sær dælt av peningastreymunum og kann duga sær í spekulatiónsevinstum, sum ongin kennir støddina á. Er tað 1, ella eru tað 2, ella eru tað 32 milliardir kr., ið ikki koma til skattingar í hesum landi? Tað okið er eisini friðað. Ella hvussu kann tað bera til, at øll partafeløg, frá tí størsta til tað minsta, hava eina samlaða skattskylduga inntøku, ið er minni enn skattskylduga inntøkan hjá okkara pensionistum? — Er tað tá so lógið, at arbeiðsfólk og løntakarar vilja nokta

einsamøll at bera allar byrðar?

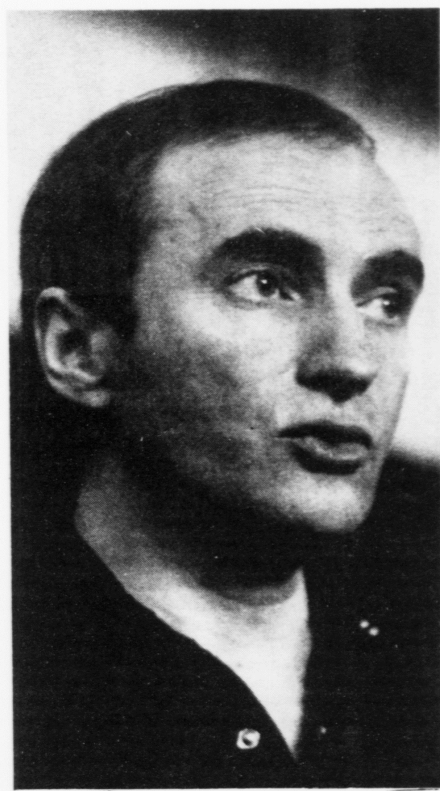
Øll vita vit, hvussu fakfeløg okkara hava roynt at svarað aftur uppá tann politikk, ið ikki bara hevur verið eitt einiðugt álop á løntakarafjældina, men eisini á sjálva fakfelagsrørsluna. Vit kenna tey verjurkøv, ið fram eru sett, og teir alternativu vegir, ið vistir eru landsstýrinum á.

Sjálv tann ótrúliga tolna og hóvsama framferðin hjá fakfeløgnum eigur at framhevjast. Ótaldar ferðir hava tey sett seg saman, tingast um støðuna, havt kann-ingararbeiði í gongd, loddad dýpið í teim ymiskum feløgnum, vent sær til landsins stýri við áheitanum, krøvum og uppskotum — samanumtikið vist eina fyrimyndarlaga demokratiska og ábyrgdarfulla framferð yvir fyri teirra egnu limum, landsins stýri og øllum samfelagnum.

Men hvussu hevur so framferðin hjá landsins stýri ikki verið afturimóti fakfeløgnum og ynskjum teirra? Ja, sum vóru tey onki annað enn ónæriligr ótanger, ið skuldu bukast upp á pláss. Ein hástór og háðandi demonstratión av yvirmakt, uttan at visa minstu virðing fyri teim umboðum, sum fjøldin av arbeiðsfólki og løntakarum hava valt at verja og umboða okkara áhugamál. Av sonnum smáir demokratrar! Sum ikki raknaðu við og komu til skil, fyrr enn fakfeløgini í síðsta enda settu trumfin á, til reiðar at brúka teirra seinasta og dýrasta vápn.

Lat okkum nú eftir hesa harmasegu enda á góðan uppbyggiligan hátt. Nakad, sum er vert at froast yvir henda 1. mai heima hjá okkum.

Longu 7. juli í fjør, tá hetta margháttliga fólkatjóðbandslandsstýrið enn var bláðungt, og kanska ikki tikið í fullum álvara av øllum, boðaðu fakfeløgini frá, at hasin arbeiðsrætturin var ikki teirra

Hans Pauli Strøm: -Sjálv tann ótrúliga tolna og hóvsama framferðin hjá fakfeløgnum eigur at framhevjast. Ótaldar ferðir hava tey sett seg saman, tingast um støðuna, havt kann-ingararbeiði í gongd, loddad dýpið í teim ymiskum feløgnum, vent sær til landsins stýri við áheitanum, krøvum og uppskotum - samanumtikið vist eina fyrimyndarlaga demokratiska og ábyrgdarfulla framferð yvir fyri øllum

kostur. Kanska skuldu tey havt lagt afturat, at tað fór at verða meiri brúk fyri honum innanhyssis í samgonguni fyri at halda í oyrni á Paula Ellefsen.

Í tí drúgva samarbeiði, sum síðani tá hevur verið millum fakfeløgini, hava stórir partar av pressuni til dagin í dag verið mest upptiknir av meir ella minni veruligum konfliktum í samarbeiðinum. Tað, sum er veruleiki, er at aldrin áður hevur verið eitt so umfatandi, eitt so breitt og so tætt samarbeiði millum so nógv og so ymisk fakfeløg, frá arbeiðsmanna- og arbeiðskvinnufeløgnum, starvsmannafeløgum, og heilt til akademikarfeløgini. Tað er veruleikin, og tað broytist ikki av, at einstakir undansteðkingar vóru. Eitt samarbeiði, har partar, sum man áður ikki hevði hugsað sær í so ábyrgdarfullari og forpliktandi samvinnu, fingur virðing fyri og álit á hvønnannan. Og hóast allar trupulleikar sýndu so stóran vilja til at fáa so nógv ymisk feløg til at halda saman og koma til eitt úrslit.

Tað er nógvir møguleikar í hesum samstarvi, sum enn als ikki eru troyttir, sum enn ikki

hava havt kjansin at visa sína fjølbroyttu megi. Í hetta samarbeiði var í hesi fyrstu atløgu eitt verjusamarbeiði, hvørji ráð hava vit til at taka, álopin og trokad eftir hæli av landsins myndugleikum.

Hinvegin liggja í semjuni við landsstýrið fleiri mál, sum eru beinleiðis uppgávur frá fakfeløgnum at loysa, forpliktandi tilsagnir sum tað stendur til orku og evni fakfelaganna at fáa verulig framtíðig burturúr — sum útbúgving av arbeiðsfólki, arbeiðsloysistryggingarskipan, betri skipan við barnastyrki. Arbeiðsmarknaðarráð o.a. — Í tí framhaldandi arbeiðinum við hesum málum liggja stórir møguleikar fyri at samarbeiði fakfelaganna kann veksa seg sterkt og konstruktivt.

Ti kunnu vit at enda siga, at tað alt kemur samanum, so hevur aðal-hugsjónin í 1. mai-degnum: »arbeiðsfólk, standið saman«, vunnið stórra s'igur í ár enn í langar tíðir frammanundan.

Gott 1. mai. Og takk fyri.

Hans Pauli Strøm